

Convidats a llegir l'encíclica "TOTS, GERMANS"

La vigília de la festa de sant Francesc, el dia 3 d'octubre de 2020, dissabte, el Papa que porta el nom del sant d'Assís ha triat aquest lloc per signar l'encíclica Fratelli tutti (= FT), la tercera del seu pontificat. No ha estat una visita anecdòtica, sinó plena d'intenció. En el segle XIII, Francesc sorgeix en un moment de crisi, en un món assedegat de canvis eclesials i esquinçat per l'heretgia càtara que el papa Innocenci III intentarà combatre amb una croada de trist record.

En el segle XXI, l'any de la pandèmia, el 2020, el papa Francesc fa sentir la seva veu de líder moral de la humanitat, en un món malalt i en crisi que davant la malaltia global tendeix a replegar-se sobre si mateix i es remou en la incertesa i la manca de futur. Sense lideratges forts a nivell mundial, en uns estats que es debaten entre populismes i liberalismes, l'encíclica s'adreça a un món que es planteja moltes preguntes però que segurament no acaba de saber com enfocar les respostes.

El papa Francesc proposa tres camins principals que tenen un denominador comú i que integren un seguit de missatges i propostes que ell ha impulsat en els seus set anys i mig de pontificat. Comencem pel denominador comú. El document papal és una encíclica «social» que s'inscriu en la Doctrina Social de l'Església, és a dir, en el pensament i l'acció social que l'Església duu a terme, amb la intenció d'il·luminar la realitat humana a la llum de l'Evangelí i de la Tradició, incloent-hi en un lloc preferent el Magisteri, un dels elements d'aquesta Tradició.

Així ho havia fet el Papa en la seva segona encíclica, "Laudato si", dedicada a la «cura de la casa comuna», en la qual Francesc dialogava amb Bartomeu, el patriarca de Constantinoble, i amb la teologia ortodoxa de la creació. Ara, en la Fratelli tutti el Papa dialoga amb el gran imam d'Al Azhar (el Caire), Ahmad Al Tayyeb, amb qui va signar el febrer de l'any passat a Abu Dhabi el «Document de la fraternitat humana per la pau mundial i la convivència comuna» (vegeu FT 5). El diàleg del Papa amb el màxim representant de l'islam sunnita es concreta sobretot en el darrer capítol de l'encíclica (vegeu FT 271-285), titulat «Les religions al servei de la fraternitat en el món». Tanmateix, en els set capítols restants allò que domina és la visió que el Papa té de l'Evangelí social, de la bona nova que ha de permeabilitzar la col·lectivitat humana i cada persona en particular i que cal introduir en la predicació i la catequesi. D'una certa manera podríem dir, amb el llenguatge de Francesc d'Assís, que el Papa proposa la forma de viure segons l'Evangelí sobre la qual cal construir el món en aquest moment de la història.

El primer camí és, doncs, el de la fraternitat universal i el de l'amistat social, un camí senzill i essencial, que s'ofereix a un món desorientat i sotmès a la confusió; sobretot des de la crisi econòmica del 2008, agreujada ara per la irrupció del coronavirus. Es tracta d'un camí de fondes arrels cristianes. N'hi ha prou de recordar que la comunitat cristiana és anomenada «fraternitat» en la Primera carta de Pere (2,17; 5,9) i nosaltres hem de fer possible que tots siguem germans i germanes, els uns dels altres, sense excepció. Les diferències ètniques, socials, econòmiques, religioses, ideològiques han de passar pel sedàs de la fraternitat.

L'amor fratern no pot quedar tancat en un petit grup o sector, en un país o territori, no pot quedar reclòs en persones pertanyents a una mateixa classe social o adscrites a una

determinada església cristiana. Els qui observen les pràctiques de la religió –i potser se'n vanten, com fa el fariseu de la paràbola– haurien de ser els primers a entendre i viure la fraternitat. La fraternitat és un dels grans ideals del missatge cristià i també de la modernitat, que forma part de la tríade emblemàtica de la Revolució francesa: llibertat, igualtat i fraternitat.

Tots hem estat, i som, a la mateixa barca, i hem descobert que ningú no se salva sol, ni tan sols aquells que posseeixen mitjans que, aparentment, els permetrien de viure aïllats. Però el qui s'aïlla en la seva particular torre d'ivori opta per un estil de vida sense interès, en el qual la pregunta per l'altre és absent i, de vegades, és vista com una nosa.

Per això, el segon camí que proposa l'encíclica rau en el pas d'un món tancat a un món obert que descobreix els pobres i malalts com els «germans més petits» (Mt 25,40). Estar al costat dels qui passen necessitat és el primer pas per a viure una fraternitat de gran voltatge, no una fraternitat menuda que quedés reduïda al petit grup autoreferencial. L'Església és una fraternitat universal perquè dins d'ella, siguin on siguin i visquin on visquin, hi caben tots els éssers humans, tots els qui jeuen a la vora del camí ferits i malmenats (FT 56-86).

Els béns d'aquest món no poden ser una eina de separació que els vinculi a un ús privat i privatiu, legalment justificat però moralment insuficient i fins i tot culpable. En efecte, no és just que la riquesa dels uns comporti la pobresa dels altres. No podem parlar d'integració social si la pobresa i la fam, la guerra i la misèria assetgen tants milions de persones, entre els quals els migrants, que, malgrat les aparences, són un «element de futur» de les nostres societats (FT 40).

El tercer camí queda explicat en el darrer capítol, dedicat a les religions al servei de la fraternitat (FT 271-285). Aquí ressona amb força l'amistat del papa Francesc amb Al Tayyeb. Els encontres que han tingut han manifestat que el cristianisme i l'islam han deixat els camins antics de la lluita fratricida i han entrat en la via del diàleg. L'esperit d'Assís, iniciat pel papa sant Joan Pau II (1986) i continuat posteriorment en les trobades Homes i Religions i la Pregària per la Pau, que organitza anualment la Comunitat de Sant'Egidio, ha anat desmuntant una llarga història de desencontres. La pau s'ha començat a imposar a la guerra, i ja no es pot parlar de guerra de religions; tot i els conflictes encara existents, que sovint tenen una arrel no religiosa i en els quals la religió tendeix a servir d'excusa per amagar altres interessos.

L'any 2013 el Papa escrivia: «Cada un de nosaltres és cridat a ser un artesà de la pau, unint i no dividint, extingint l'odi i no atiant-lo, obrint els camins del diàleg i no aixecant nous murs» (citada en FT 284). El nom de Déu és pau, i aquest nom ha de ser reverenciat i honorat, no se'l pot prendre en va.

L'encíclica Fratelli tutti és un gran resum del magisteri del papa Francesc i l'expressió del seu somni d'un món divers, basat en la fraternitat. En aquest temps de replantejament del sentit de l'existència i en el difícil context de la pandèmia, la veu del Papa brota de l'Evangeli i orientarà tothom qui somiï en un món nou i renovat. Com el mateix Papa escriu al començament del document, «cal una fraternitat oberta, que permeti de reconèixer, valorar i estimar cada persona més enllà de la proximitat física, més enllà del lloc de l'univers on hagi nascut o visqui» (FT 1).

Que el Senyor ens hi ajudi!